

Vážené hostky, vážení hosté

Marie-Anna Hamanová

Představ si, minulý týden jsem byla na konferenci a v rámci genderové korektnosti nás přednášející oslovil: „Vážené hostky, vážení hosté“. Můžeš mi vysvětlit, proč neřekne normálně vážení hosté?

Jádro tohoto dotazu spočívá v použití označení *hostka*, které samo o sobě vyvolává mnoho otázek. Slovo *hostka*, jež je přechýlenou variantou od podstatného jména *host*, je v české společnosti předmětem diskuse již od roku 2010, kdy MŠMT vydalo metodickou příručku nesoucí název *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. V této příručce chtěly její autorky Jana Valdřová, Blanka Knotková-Čapková a Pavla Paclíková zavést do českého jazyka ženský tvar od slova *host*: *hostka*. Tvorba tohoto přechýleného tvaru má své logické opodstatnění, jelikož je tvořen nejproduktivnější přechylovací příponou *-ka*. Je však potřeba slovo *host* přechylovat?

Podstatné jméno *host* je řazeno mezi tzv. vespolná podstatná jména, která označují osoby bez rozdílu pohlaví. Slovo *host* je používáno pro označení jak osob mužského, tak ženského rodu. Dalším vespolným jménem je například expresivní označení *nemehlo*, které použijeme v obou uvedených situacích: *Tereza je hrozný nemohlo. Pavel je opravdový nemehlo*. Přechýlení slova *host* do ženského rodu tak není z jeho „vespolné“ podstaty nutné. V aktuálním jazykovém úzu se dnes pomocí přípony *-ka* přechylují především označení profesí či titulů (lékař – lékař-ka, malíř – malíř-ka, pekař – pekař-ka). O nutnosti přechýlení podstatného jména *host* můžeme polemizovat, avšak autorkám příručky se použití slova *hostka* zdálo v rámci genderové korektnosti nutné.

Příručka byla zveřejněna v roce 2010 a my se dnes v roce 2017 můžeme podívat zpět do jazykových dat, která by mohla reflektovat, jak se použití slova *hostka* v naší společnosti ujalo. Je jeho použití pro mluvčího češtiny běžné, nebo *hostka* zůstává stále na jazykové periférii? Pro první porovnání poslouží data z korpusu SYN2015 pocházející z časového období mezi lety 2010–2014. Zajímavostí tohoto korpusu je fakt, že jeho data pochází pouze z tištěných a publikovaných textů (beletrie, oborová literatura, publicistika). SYN2015 tak ponechává stranou texty publikované na internetu.

V SYN2015 má slovo *hostka* pouze 6 výskytů, slovo *host* má oproti tomu 1 667 výskytů. Tvar množného čísla *hostky* se v korpusu nevyskytuje vůbec, používá se označení *hosté*, které má na 5 870 výskytů. Na základě dat ze SYN2015 tedy lze konstatovat, že se označení *hostka* neujalo. To podporuje i fakt, že oněch 6 výskytů pochází z lingvistického článku pojednávajícího o samotném označení *hostka* jako takovém. Nejedná se tedy o použití *hostky* v reálné komunikační situaci. Jak už ale bylo zmíněno, SYN2015 ponechává stranou texty publikované na internetu.

Ty mapuje český webový korpus nesoucí název Araneum Bohemicum Maximum. Vznikl na jaře roku 2013 a výskyty slova *hostka* jsou v něm četnější, v korpusu jich je cca 83. Texty, ve kterých se *hostka* vyskytuje, se dají rozdělit na tři kategorie. Tou první jsou texty, které opět pojednávají o slově *hostka* jako takovém (38 výskytů): „Ta přináší do češtiny slova jako *hostka* [...]“. Další skupinou jsou texty pojednávající o členu ČSSD, jenž se jmenuje Petr Hostek: „Ten totiž Hostka jako vhodného kandidáta nevidí.“ V rámci této skupiny čítající na 15 výskytů se tedy nejedná o přechýlené podstatné jméno, ale o pouhé příjmení Benešovského starosty Petra Hostka.

Třetí skupina je pro naše účely nejzajímavější, protože poskytuje data, která jsou konečně pro výzkum užití slova *hostka* v reálných komunikačních situacích relevantní: „Přesné datum, hodinu a jméno

hostky, která si udělá čas na živé vysílání, brzy zveřejníme.“ U těchto 30 výskytů je dále pozoruhodné podívat se na to, z jakých internetových stránek pocházejí. Nejvíce z nich bylo zmíněno na serveru *ceska-prezidentka.webnode.cz*, jenž se prezentuje jako nadstranická platforma žen, které se zajímají o politiku a věci veřejné. Dalšími servery s více výskytů jsou internetové adresy jako *feminismus.cz*, *kongreszen.cz*, *zenyaveda.cz* či stránky filmového queer festivalu Mezipatra. O všech těchto uvedených serverech lze říci, že se z různých úhlů pohledu zabývají postavením žen ve společnosti.

Na závěr se lze v rychlosti podívat na mluvený jazyk. Tomu se věnuje korpus mluvené češtiny ORAL2013, který zachycuje spontánní konverzaci výhradně v neformálních komunikačních situacích. V tomto korpusu se slovo *hostka* vůbec nevyskytuje, což napovídá tomu, že se v mluvené češtině *hostka* nepoužívá.

Ujalo se tedy označení *hostka* v běžném jazyce, či zůstává stále na periferii? V první řadě je třeba zmínit, že se výraz *hostka* nejčastěji používá při samotných diskuzích o tomto novém tvaru. Jeho výskyt v běžné komunikaci je méně častý a váže se k němu ještě další specifikum, a to že se *hostka* používá především na „feministických“ a „genderově korektních“ serverech. Z toho vyplývá skutečnost, že si označení *hostka* zatím nenašlo cestu do běžného jazyka, čímž je zde myšlen mluvený jazyk a tištěné publicistické texty. Je jen otázkou času, zda se tato skutečnost změní, či nikoliv. Zároveň je třeba brát v potaz relevantnost použitých jazykových dat, která nemusí reprezentovat problematiku *hostky* v celé její šíři.